

Theodórosnak, a Nagy Templom presbyterosának és synkellosnak a beszéde, amely megmutatja, hogy mely helyen, mely időben és milyen módon került elő az Istenszülő ruhája, amely a Blachernaiban imádott szentséges ereklyetartóban van elhelyezve.

1. Igazán isteni és nagy misztériumok, Isten emberszeretetének ismertető jelei váltak szemmel láthatóvá néhány nemzedékkal előttünk. Ragyogóbban és nyilvánvalóbban mutatkoztak meg viszont a mi korunkban azok a misztériumok, amelyeknek szemtanúi és bámulói lettünk szinte valamennyien, ahányan csak ezt az istenővta nagyvárost lakjuk. Bűnös dolog, hogy ezeket hallgatás borítsa, mert törvény ellen való, hogy az isteni misztériumokat a feledés mélységei fedjék. Ezért, amennyire lehetséges, megkísérlem elbeszélni az eképpen megmutatkozott isteni misztériumokat, egyfelől mintegy elfeledvén saját képzetlenségemet és nem ismervén saját – már közmondásos – tudatlanságomat, másfelől azt kockázatos és egyszersmind igen veszélyes dolognak ítélvén, hogy ne engedelmeskedjem annak, aki ezt megtenni parancsolta. Tudom, hogy az elbeszélés az események halk visszhangjával sem érhet fel, de senki ne gúnyolódjék – az elbeszélés silányságát és az elbeszélő képzetlenségét látva – az oly magasztos és fenséges dolgok jelentőségén. Az isteni dolgokat isteninnek és emberfelettinnek tartsa akkor is, ha az elbeszélőnek nincs tehetsége, hogy a méltó szintet elérje. Mert nem csökken az események nagysága, még ha a szavak nem is képesek arra, hogy az eseményeket megvilágítsák. Ezeknek az isteni misztériumoknak a tárgyalása innen kezdve az eredet elmondását foglalja magában.

2. Nos hát, legistenibb Úrmóm és szentséges Szűz; aki az Isten Igéjét, az Istennel és Atyával együtt örökkévaló Fiút és Igét, a lényegi bölcsességet test szerint szülte és szoptattad; aki a tudás minden kincsét sértetlen lelkedben hordozod, és az isteni misztériumok minden szavát tiszta és szeplőtelen szívedben forgatod a hívők hasznára; isteni misztériumaidat, mivel azok tiszteletre méltóak és dicsőségesek, te őrizd meg sértetlenül; és taníts meg mindenkit, aki szívesen csodálja az isteni kinyilatkoztatásokat, hogy méltó módon dicsérje a te misztériumaidat, és ne az író tudatlanságát nézze. Hozzám pedig légy kegyes most is, kérlek, amikor minden emberi értelmet meghaladó munkába kezdek merészen: mert a tied és rólad szól, amit most ennyire silányan és hozzád méltatlanul mondok. "De most már új tárgyra térj át és a belső díszet énekel", ezt fogom mondani magamnak, miközben írok; ezt márteszem is, így kezdve az elbeszélést.

3. Ezt a császári és istenővta várost (dícsérni fogják azt, aki az Istenszülő városának mondja vagy írja) sok és – ha nem otromba a kifejezés – mérhetetlen mennyiségű isteni templom díszíti; de ezeknek legnagyobb, minden számot felülmúló részét a Szűz Istenanya isteni templomai teszik ki. Mert a város minden egyes részére jut egy: nem található olyan közterület, császári épület, szent hajlék vagy a magas tisztségviselők akármelyikének lakhelye, ahol egyáltalán ne volna az Istenszülőnek temploma vagy imaháza. A földkerekségen ugyan mindenütt, ahol Isten Igéjének a misztériumát hirdették, az őt világrahozó Istenszülőt szüntelenül magasztalják és dicsőítik, mert magában foglalja – röviden szólva – az isteni megtestesülés egész lényegét. De az összes ilyen helyen túlmenően magának a császári városnak van valami különlegessége, mégpedig az, hogy az Istenszülő ennyi templomával és imaházával ékeskedik, isteni ihlettel eltelve tiszteli és tiszta szívvel dicsőíti is a legszentebb nevet, és azt teljesen biztonságára védőfalának és védőpajzsának tartja. Az egész város így ékeskedik és ezzel a dísszel büszkélkedik. Azonban a szerzte az egész városban lévő összes templomnak és imaháznak, amelyeket az Istenszülő neve miatt dicsőítenek és tisztelnek, mintegy a feje és fővárosa az ő Blachernaiban álló legdicsőbb és isteni temploma. Mindegyiket felülmúlja, mindegyiket túlragyogja, miként felülmúlja és túlragyogja az összes égi csillagot a Nap. Mivel a Blachernaiban álló templom – úgy hiszik – egy császári, igen szent és igen isteni hajlék, ezért több más városban is bizonyos hívek, akik házakat emeltek az Istenszülőnek, Blachernainak nevezték el ezeket a helyeket abban a meggyőződésben, hogy az Istenanya a Blachernai elnevezésnek igazán örül. Igaz ami igaz, örömet is leli az ilyen helyben: Tisztaságos, aki minden szent helyet saját hatalmával tesz boldoggá és fényessé. Ezért, hogy úgy mondjam, minden főpap és császár, összes tisztséget viselő és rangos alattvalóik és mindahányan, akik

egyszerű polgárként élnek, ha boldog esemény történik, legyen az közügy vagy magánügy, Blachernaiba sietve hálaadó ünnepet tartanak Istennek és az Istenszülőnek; ha pedig szomorú esemény történik, ennek terhét Blachernaiban bátran leteszik. Hallgatók a különféle betegségekből ott kigyógyulók mérhetetlen számáról, nehogy a beszéd szegényességével újra kicsinyítsem a legnagyobb dolgokat. Tehát, hogy röviden szóljak, az Istenszülő Blachernaiban álló temploma számunkra minden üdvözítő remény kincstára, amelyben és amelyből minden jelen és jövőendő jót kaptunk és kapni fogunk. Betlehemet is méltán tisztelik és isteni dicsőséggel dicsőítik, mert ott az Istenszülő az Isten Igéjét az idők beteljesedésekor egyszer testté szülte; ebben a templomban viszont a könyörgőknek minden órában szüli Isten emberszeretetét és segítségét. Tehát, és ezt ismét elmondom, az Istenszülő Blachernaiban álló isteni temploma ennek a császárvárosnak a fellegvára, ahol mindenki, aki veszélyben menedéket keres, menedékre talál, és így mi is megmenekülünk.

4. Hogy a hit tanításán kívül lévők milyen okot említenek, aminek folytán és következtében egykor Bizánc elkezdett benépesülni, egyáltalán nem lenne nehéz és fáradságos elmondani: hogy a megariakai gyarmatosokat küldtek ide egy bizonyos Deinias vezetésével; meg ahány más mesés dolog írásba van foglalva. Mert ők is, ahogy mondják, tengeri hullámveréstől hanyattva és kis híján a tengerbe veszve az Aranyszarv-öbölben kerestek menedéket, és ott rakták le a majdan felépülő város alapjait. Én azonban azt a kezdetet, amikor Deinias és társai elkezdték felépíteni és lakni a később Bizáncnak nevezett várost, elhagyom, és áttérek a beszédben ahhoz a kezdethez, amelynek során a császárok egyike által meg lett alapítva az Istenszülő Blachernaiban álló legistenibb lakhelye, amely annál a szent sátmárnál, amelyben a frigyláda volt, a szövetség táblái, a manna-tartalmazó edény és Áron kivirágzott vesszeje, sokkal szentebbnek mutatkozik.

5. Nagy Leó kormányozta abban az időben a rómaiak birodalmát istenfélően, egy olyan férfi, aki a tiszta hit kiváló őreként életével, tetteivel és szavával tette dicsővé a császári bíbort és a koronát. Tehát amikor az ő kezében volt a császárság kormánypálcája, élt két hadseregparancsnok, édestestvérek, akiket a patríciusok rangjára emeltek: az egyiknek Galbios, a másiknak pedig Kandidos volt a neve. Azt mondták róluk, hogy ugyan minden más erényben híresek voltak és kitűntek, de a legfőbb és legelső erényben hátramaradtak: ugyanis az ostoba Areios káromló tanításának követői voltak, úgy látszik, valamilyen istennek gyűlöletes családi hagyománytól befolyásolva. Mert azt tartották, hogy a legszorosabb rokonság fűzte őket az abban az időben a birodalomban zsarnokoskodó Ardaburioshoz és Asparhoz, akiket szegyenbe hozott az az igazság, hogy Areios elvetendő tanait hitték. De Isten kegyelmese nem engedte, hogy Galbios és vele együtt Kandidos, akik minden másban ékeskedtek és ragyogóak voltak, az üdvösség okának tekintetében sötétben maradjanak, hanem áthelyezte őket a tévelygésből az igazság útjára, és a tiszta hit követőivé tette őket: hogy higgyenek és vallják meg hitüket, és másokat győzzenek meg arról tehetségük szerint, hogy a Szentháromság egylényegű és kezdet nélkül való, és hogy az Isten Igéjét, aki az Atyával és Istennel egylényegű és örökkévaló, a szentséges Szűz és Istenszülő szülte test szerint.

6. Galbios és társai, akik ezekben az isteni dogmákban kitüntették magukat és ezzel a hamisítatlan hittel lettek gazdagabbak, úgy ítélték meg, hogy istentelen dolog lenne erejükhez mért ajándék nélkül hagyni az Urat, aki őket a tévelygés mélyéből kimentette. Hanem, Pál szavaival szólva, az Isten figyelmen kívül hagyván a tudatlanság időszakát e férfiaknak a lelkét emlékeztette: ezt a nélkülözők iránti könyörülettel és a szűkölködők iránti irgalommal kell teljesen jóvátenni. Miközben tehát ezt fontolgatták ezek a kiváló férfiak és ez volt a vágyuk, a nagy Isten legszentebb anyja, a romlatlanságnak valóban elsőként formált képmása (mert mindannyian hisszük, hogy ő az) saját városának kincset akarván ajándékozni, sérthetelent és elvehetétlent, a jeruzsálemi szent helyek megtekintésére vette rá a férfiakat. Bár e szent helyek imádásának és vagyonuk gondos szétosztásának a vágyát ültette el bennük, de ő maga tudta, hogy mi célból szólította el a férfiakat és mely misztériumok szolgálóinak választotta ki őket. És miután így elrendezte a Szűz ezeket a dolgokat, a férfiak útnak indultak a szent városba, Jeruzsálembe, barátaik megszámlálhatatlan sokaságával; hírül adván az ügyet Leónak és Verinának, az uralkodóknak.

7. Mikor pedig megérkeztek Palesztina vidékére, mulatozással nem törődve inkább a Galileán át vezető utat választották, mint a tengerpartit, hogy felkereshessék Názáretet és Kafarnaumot is. Ezek egyike az Istenszülő szent lakhelye volt, ahol az Istenanya az általa testté lett Isten Igéjét is magába fogadta és helyet adott neki, a másik pedig a tőle született Isten szállása volt. Tehát erre a vidékre jutva egy faluhoz értek. Sűrű sötét volt az este, és különben sem kínálkozott alkalom arra, hogy tovább menjenek. Kétségkívül ez is isteni elrendelésből történt: mert más volt az, amire Isten és az Istenszülő a férfiakat elszólította. A falut ugyan mások is lakták (természetesen csak kevesen, mert kicsiny volt a falu és kis területre korlátozódott a határa), de lakott benne egy istenfélő és igen szentéletű asszony, aki ősz haja és kora miatt állt tiszteletben; mint egy másik Anna, Fánuel lánya, aki várja Izrael vigasztalását és hálát ad Istennek éjjel és nappal, de nem abban a templomban, amelyet Salamon épített, hanem szíve szent műhelyében. Mert hogyan is lehetett volna eme kincs őrzője, ha nem kötelezte volna el magát lelke és teste tisztaságával az istenségnek? Persze zsidó volt az asszony, mert bizony ez az igazság. De valószínűleg ezt is Isten engedte meg abból a megfontolásból, hogy annál nagyobb hite legyen ezáltal a később majd híressé váló isteni misztériumnak: mert azt egy zsidó asszony őrizetében találták meg, aki rejteni akarta az oly nagy kincset, amennyire csak erejéből tellett.

8. Nos ennél az asszonynál talált vendéglátásra a jeles Galbios és Kandidos, miután az isteni kegy szállást készített számukra. És az asszony háza látszatra ugyan szerény volt, viszont felettebb dicsőséges annak okán, amit magában rejtett. Amikor a szolgálata rendeztek az étkezéshez szükséges dolgokat előkészítették a férfiak számára, ők asztalhoz telepedve egy másik, beljebb eső szobát láttak: bőséges lámpafény világította meg, füstölőszerek és drága olajok illata töltötte be a levegőt, és beteg férfiak, nők és gyermekek sokasága feküdt a szobában. Maga a látvány valami szentséges és tiszteletet parancsoló dolog hitét ébresztette bennük, de nem tudtak a megértéséhez szilárd támpontot nyerni. Ezért arra kísérelték meg rávenni ezt az idős szent asszonyt, hogy velük étkezzék, mert azt remélték, hogy így megtudják az igazságot. Ő azonban a veleszületett óvatosságot rejteni akarván azzal az ürüggyel élt, hogy zsidó, ezért számára lehetetlen, mondotta, hogy a férfiakkal együtt étkezzék: hiszen azokból az ételekből, amelyeket ők fogyasztanak, maga egyáltalán nem eszik. A férfiak az asszony okoskodását megfejtve, elszánt kitartást tanúsítva kérték: saját ételét magával hozva jöjjön és csakis azt fogyassza, de a kérésüket ne utasítsa el. Ezeknek az érveknek engedett az asszony és kijöve együtt étkezett a férfiakkal.

9. Miután étellel elteltek, és az asszony jókedvre derült a zsidó bortól, nem az történt, hogy "Aias Phoinixnak intett, de" egy másik férfi "vette észre," hanem ők ketten egy és ugyanazon kérelmet adták elő az asszonynak: mondja meg nekik, hogy mik történnek a belső helyiségben. Azt gondolták ugyanis, hogy amit hallani fognak, az valami zavaros zsidó ügy a törvényük által előírtak közül. Az asszony azonban az eredeti igazságot előlük elrejtve a látszólagos igazságot fedte fel: "Látjátok-e – mondta –, ó csodálatra méltó férfiak, a betegeknek eme sokaságát? Az Isten azt rendelte, hogy ezen a helyen démonok üzessenek ki: a vakoknak a látás jut ajándékkul, a sánták innen járva távoznak, a süketek és némák itt beszélnek és hallanak; és mindenféle más gyógyíthatatlan betegséget isteni hatalom kerget ki a gyógyulást keresőkből." Ezt hallván a két férfi így szólt az asszonyhoz: "És honnan kapta eredetileg a hely ezt az oly nagy kegyet? Van nálatok zsidóknál olyan írás, amely tradícióként közli veletek, hogy ezen a helyen az atyák valamelyikének megjelent az Isten, és ezáltal kapta a hely a kegyet? Ne titkold el előlünk, szentséges asszony. Hiszen mi is egyedül azért tesszük meg az utat Jeruzsálembé, hogy az istenséget imádjuk, hogy csodáljuk és dicséreljük az isteni misztériumokat." Az asszony azonban ezt válaszolta nekik: "Nem tudok semmi mást mondani nektek, mint azt, hogy a hely isteni kegyelemmel van telve." Ők pedig megértvén, hogy az asszony csak tettei a tudatlanságot, szívükben elkezdtek lángra lobbanni, mint Kleofásék; mert Ő gyűjtötte meg őket, Ő, aki a bizánciaknak elvehetően kincset akart adni. A körülöttük lévőeknek megparancsolván, hogy egy kicsit menjenek odébb, a magára maradt szent asszonynak más hadicselek helyett eskü letévését javasolták: fellegvárát ezzel igyekeztek bevenni, tehát így szóltak: "Megesketünk téged, ó Isten előtt legkedveltebb asszony, arra az isteni hatalomra, amely hited szerint jelen van ebben a helyiségben, és amelynek bizodalmad szerint a műve az összes csodatevés, amit csak láttál: mondd el nekünk leplezetlenül a teljes igazságot. Magadnak ugyanis, ha elmondod,

semmi károd nem lesz ebből – távol legyen! – mi pedig az Istent még inkább magasztalnánk. Mert nekünk és nektek egy és ugyanaz az Istenünk."

10. Az asszony mélyet sóhajtva és könnyekre fakadva, arcát lefelé fordítva ezt mondta nekik: "Ó tiszteletre méltó férfiak – mert tiszteletre méltónak mutatnak benneteket mind szavaitok, mind tetteitek –, egészen a mai napig ez az isteni misztérium férfi számára nem vált ismertté. Mert származás szerinti női elődeim esküvel parancsolták, hogy ez a misztérium hagyományként szálljon nemzetségünk egy nőtagjára, aki maga is szűz, hogy nő nőnek adja tovább ennek ismeretét és őrzését. De mivel titeket istenfélő férfiaknak látlak, így elmondok nektek egy másik titkot is. Mivel az én időmben nemzetségünknek kevesebb nőtagja lett, és így utánam nincs egy másik szűz, aki tőlem majd átveszi ennek ismeretét és őrzését, feltárom előttetek a tényleges igazságot. Hiszen nyilvánvaló, hogy szavamot ti is meg fogjátok őrizni magatokban: ahogy elődeim hagyományozták, a szentséges és dicső Istenszülő, Mária isteni ruhája van itt eltéve."

11. Megborzongott Galbios és Kandidos a beszéd elejét hallva. Ezután ezt mondta az asszony: "Az egymás után nemzetségünkben származó asszonyok iratlan hagyomány szerint egymásnak adták tovább, hogy az isteni és szentséges Szűz és Istenszülő isteni eltávozása idején két ruháját ajándékba adta két szűz és jámbor nőnek. Ezek egyike, aki nemzetségem elődje volt, magánál tartva az ajándékot megparancsolta, hogy feltétlenül szűz legyen az, akire ezt az isteni misztériumot rábízák. Ez van a kis ládikóban elhelyezve. A ládikó pedig abban a belső helyiségben van, amit láttok, és általa történnek ezek a nagy csodák. Ezzel, ó férfiak, elmondtam nektek a teljes igazságot. Ti pedig ezt őrizétek meg magatoknak, és a jeruzsálemiek közül senkinek fel ne fedjétek."

12. Ezt hallván a férfiakat remegés és elragadtatás fogta el, és jéghideg veríték csorgott végig rajtuk. Azután az asszony lába elé vetve magukat ilyen szavakkal szóltak: "Hogy Jeruzsálemben senkinek, semmiképpen nem fedjük fel, ó úrnő, ezt a misztériumot (mert a jövőben méltán szólítunk úrnőnek téged, akire ily nagy isteni misztérium van bízva), arra neked magát a közös üdvösséget; az Istenszülőt állítjuk tanúnak. Kérünk, hogy egy dologba egyezzz be: engedd meg az éjszakát ott eltöltenünk, ahol ez az isteni misztérium van eltéve, hogy – amennyiben alszanak ott a könyörgők – mi nyugodtan imádkozhassunk." Az asszony készségesen beleegyezett. Ezért Galbiosék utasították a nekik szolgálókat, hogy fekhelyeiket vigyék be abba a szent helyiségbe. Miután pedig ez megtörtént, a férfiak nyugovóra térve az egész éjszakát könnyek közt és imádkozással töltötték, ajkukkal mutatván be hálaadó áldozatot az Istenszülőnek, aki őket ily nagy misztériumok imádásával ajándékozta meg.

13. Amikor pedig látták, hogy elaludtak a betegek, méretet vettek az isteni ruhadarabot tartalmazó láda minden részéről. Még magukat a fajtákat is nagy pontossággal megvizsgálták, amelyekből a láda készült. Már a hajnali szürkületbe kimenve köszöntötték azt a szent asszonyt, arra buzdítván őt, hogy ha Jeruzsálemből valamire szüksége lenne, bízva rájuk. Ugyanis, mondták, visszafelé ismét őt érintve jönnek. Miután az asszony azt mondta, hogy semmi másra nincs szüksége, mint imáikra, és hogy szeretné őket örvendezve ismét üdvözölni, elmentek Jeruzsálem irányába.

14. Miután pedig Jeruzsálembé értek és fogadalmukat teljesítették s a koldusoknak és szűkölködőknek buzgón adakoztak, egy megbízható emberük által, aki az efféle szolgálatokban is kellően járatos volt, titokban mestereket hívtak. Megbízák őket egy a levett méretek szerinti ládikó elkészítésével, meghagyván nekik, hogy az általuk látott fajtákból rakják össze, még hozzá régiékből, nehogy felismerhető legyen. Miután pedig a ládikó az általuk megkívánt kivitelben elkészült, azt eszelték ki, hogy egy arany leplet, amelyet mesteremberek ruhává formálnak, az újonnan készült ládikó leplezésére használnak; azt remélték, hogy szándékukat így tudják véghezvinni. Miután pedig imádkozási és adakozási dolgaikat elrendezték, a cselhez kieszelt kellékekkel mentek újra a faluba örvendezve, füstölőszereket és más, az istentisztelethez való illatos fűszereket vívén ajándékba a szent asszonynak.

15. Nos nagyon nagy örömmel, szinte mint rokonait és azonfelül a nála őrzött kincs beavatottjait fogadta az asszony a férfiakat. Ismét megkérték a velük étkező asszonyt, engedje meg nekik, hogy újra

Istenhez való imádkozással tölthessék az éjszakát ott, ahol az isteni fenséges tárgy van eltéve. Ő semmit sem gyanítva megengedte ezt. A férfiak pedig, amint a kívánt biztonságban érezték magukat, úgyszólván egész éjszaka könnyeikkel áztatván a padlót a szentséges Istenszülőhöz arcra borulva e szavakkal könyörögtek:

16. "Nagyon is jól tudják a te szolgálád, legistenibb és felettebb dicső Úrnő, hogy amikor Uza megérintette az ökor megugrása miatt félrecsúszott frigyládát (amelyet Isten engedelmeivel még idegen törzsbeliék is meg mertek érinteni), szánalmat keltő és hirtelen halállal végezte be életét. Hát akkor hogyan is mernék mi nyomorultak baj nélkül megérinteni ezt az isteni kincset, ha ezt nem te parancsolod? Hiszen sem ökor nem húzza – hogy legyen jól hangzó mentségünk –, de más férfi sem vette soha magának a bátorságot (mert tied a misztérium, mert tied a benne eltett kincs, ahogy hódolatos szolgálóleánya elmondta), hanem csakis asszonyok, akik maguk is szüzek. Mindenki más pedig csak a csodákat látja. Mi azonban férfiak is meg bűnösök is vagyunk, és nemcsak azt határoztuk el merészen, hogy tisztátalan kézzel megérintjük ezt az isteni misztériumot, hanem hogy magunkkal is visszük, ha beleegyezel, Úrnő. És annak a városnak, amely téged az összes többinél jobban tisztel, amelyben a keresztények birodalmának a székhelye is van, annak oltalmára és örökös üdvére visszük el ajándékként."

17. Miután egész éjszaka ezt és több ehhez hasonló imádságot mondtak el, és a padlót teljesen átáztatták könnyeikkel, egyszer csak óvatossággal vegyes merészség szállta meg őket. És az isteni ládára, amelyben a misztérium volt őrizve, remegve és örvendve és egyszersem könnyezve kezüket rátették, amikor már mindenki aludt, aki a helyiségben volt. És azt a szent ládikót elvették: de valójában az adta azt ajándékkul, akié volt. Helyére pedig odatették a Jeruzsálemben csináltott ládikót, beborítván azzal az általuk kitervelt, arannyal átszótt lepellettel, amely a kicserélt ládikót egészen elfedte.

18. Mikor pedig reggel lett, a szent asszonynak búcsúcsókot adtak, az ott található koldusoknak és betegeknek pedig a szükséges módon adakoztak. Megmutatták az általuk kitervelt takarót is, mint amit a bent lévő isteni misztérium tiszteletére ajánlottak fel (és ami persze most teljesen elfedi az igazi és eredeti ládikót, hitte az asszony). Miután pedig leginkább arra kérték az asszonyt, hogy ne szűnjék értük imádkozni és róluk megemlékezni, Bizáncba indulnak, kimondhatatlan örömmel menvén útjukon.

19. Mikor pedig megérkeztek ebbe az Isten segítségével uralkodó városba, úgy ítélték meg, hogy nem tanácsos sem az abban az időben uralkodóknak, sem a főpapi méltóságot viselőnek felfedni a titkot. (Mert attól féltek, hogy elveszik tőlük a sérthetetlen kincset, mivel ezt a császárok nagyon is szívesen viszik el a palotába.) A férfiak ugyanis azon fáradoztak, hogy a közös javat eltulajdonítván a saját birtokukban tartsák ezt a kimeríthetetlen kincset. És bár sokat tanakodtak, kétségkívül az Istenszülő vezette őket ebben az esetben is. A városfal előtt, a Szarv-öböl partján lévő legülsőbb területen, ami a tulajdonukban volt (már akkor is Blachernai volt a hely neve), imaházat építettek, és azt – hogy titokban maradjon, milyen misztériumot őriznek benne – Péterről, az apostolfejedelemről és Szent Márkról nevezték el. Elhelyezték benne ezt az isteni misztériumot, igen nagy gondot fordítván arra, hogy ne szűnjék a szent himnuszok éneklése, a fényes ragyogása és az illatos fűszerek füstje.

20. Így dicsérték és tartották titokban elég hosszú ideig ezt az isteni misztériumot. De a kegyelem kelyhe túlsordult, és a megtörtént csodák sokasága nem engedte, hogy Galbios és Kandidos ezt a közös javat továbbra is magántulajdonban tartsa. Ezért félelemtől szorongatva és nem tudván mást mit tenni, kénytelenek voltak eme isteni kincs előkerülésének minden körülményét elmesélni az uralkodóknak. Ők pedig ennek hallatán oly nagy örömmel teltek el, hogy Galbiost és Kandidost, akik ennek az isteni misztériumnak szolgálói voltak, boldoggá nyilvánították és nagyobb tisztelettel tisztelték, mint ami embernek jár. Azon a helyen pedig tüstént isteni lakhelyet építettek, az Istenszülő tisztaságos nevével téve azt naggyá. Egy ereklyetartót is készítettek aranyból és ezüsből, amelyik ezt a szentséges misztériumot most is magában rejti. Ebben helyezték el az isteni ruhát nagy félelem és könnyhullatás közepette, ezt az isteni lakhelyet pedig a lehető legtöbb adománnyal és más szentséges fogadalmi ajándékkal becsülték meg.

21. Eltávozott az örök életre Leó és Verina, akik kegyesen uralkodtak, valamint az örök emlékeztető és ezen tettek által megkoronázott Galbios és Kandidos is, akik ily nagy ügyeket szolgáltak. A város azonban, amelyet megvédett magának és most is véd az Istenszülő, megmaradt különleges szolgálatra, az évenkénti könyörgések és ünnepek mellé még más nagyobbakat is kidolgozva eme szentséges imádott tárgy dicsőségére és tiszteletére. Mert minden, a szorongattatás idején mondott könyörgő kérés és minden hálaadó örömmimádság Blachernaiban az Istenszülő közvetítésével jut el az Istenhez.

22. Nos, mivel így ez a szentséges ereklyetartó számunkra nem a Mózes keze véste törvénytáblákat tartalmazza, hanem az isteni ruhát (amelyet nemcsak az Istenszülő Istent befogadó és tisztaságos teste viselt magán, hanem amelybe – ez bátran elmondható – az Istenszülő az akkor még kisdied Isten Igéjét begöngyölte és amelyben szoptatta, úgyhogy annak az isteni és a világnak életet adó tejnek cseppjei is rajta vannak), lássuk, vajon a mózesi sátor többi tárgyánál az isteni ereklyetartó nincs-e fölényben és nem múlja-e felül azokat. Abban a diót teremtett vessző volt, amely Áronnak a főpapi méltóságot biztosította. Ezen a kereszt van, a győzhetetlen győzelmi jel, amely vesszőként az ördögöt veri, botként pedig minden gyengeségben támaszt nyújt. Illenek bizony, úgy illenek, hogy a harmadik tárgy esetében is a mi szent ereklyetartónk legyen fölényben. Ott egy edény egy gomor mannát őrzött annak bizonyosságául, hogy mivel táplálkozott a nép a sivatagban. Itt pedig most a mi Mózesünk a hívő császár segítő közreműködésével az élő kenyeret szolgálja fel a híveknek úrvacsorára, miután magát az isteni ereklyetartót alakította át szent oltárrá. Látható tehát, hogy ez az isteni és legszentebb templom úgymond a keresztények minden tanítását és erejét magában foglalja. Mert benne valóban minden betegség, minden bánat és minden szomorúság gyógyulást talál; minden öröm és ujjongás és a jobb sors reménye pedig megkapja megerősítését.

23. Ezek azok a misztériumok, amiket az Istenszülő Blachernaiban a város számára kincsként elhelyezett. Hogy melyek azok, amelyek a mi időnkben történtek, amelyeknek szemtanúi és bálulói lettünk mindannyian, innen kezdve mondom el.

24. Volt idő, hogy jól mentek dolgaink és háború sem tartott minket rettegésben. De a csúcsára jutott jólét, ahogy mondani szokták, bizonytalanságra változott gondatlanságunk következményeként, nem lévén képesek megőrizni tisztán jólétünket. Ezért egyrészt sok igazságos és többfajta Istentől küldött ostorcsapás ért minket, hogy megjavulásra és bűneink elhagyására sarkalljon, másrészt ellenünk támadt egy félelmetesen kifényesített kard is, amely ereje folytán képes a döntő pillanatban az egész világot kiirtani. De "Ki tudná elmondani hatalmas tetteidet, Uram, vagy ki tehetné hallhatóvá dicsőségedet?" Mert azt mondtad a néped ellen akkor megindított áradatnak: "Hallgass el! Némulj meg!" és "Eddig jöjj és ezt ne lépd át, hanem magadban törjenek meg hullámaid." Azt a látszatot keltette (és ezzel vezette félre a leghívőbb császárt) azoknak az oly hatalmas népeknek a vezetője, hogy békeszerződés megerősítésére kívánja őt szemtől-szemben látni. Az ezután történeteket azonban mondják el más könyvek, beszédem ugyanis kezdettől fogva más irányba indult.

25. Mikor tehát ez a sáska, amelyik ránk tört, a város körül mindent elpusztított, a császár elhagyta a palotát, és egyszerű polgári ruházatban a földre borulva az Istenszülő Jeruzsálem nevű templomában (ez azon a kapun belül van, amelyet Arany-kapunak neveznek, mivel tényleg abból van) erejéhez mérten harcolt és küzdött könnyei hullatásával. De maga a pátriárka is, otthagván szent hajlékát, ugyanezen templomban éjjel és nappal imákkal és könyörgésekkel segítette a császár harcát. A városban körülzárt egész nép, férfiak, nők és akik még csak gyermekéveiket élték, imákat és sirámokat mondtak az Istenszülő mindenfelé található templomaiban, könyörögve, hogy megmeneküljenek a szemük előtt lebegő gyászos végettől.

26. Nem feledkezett meg azonban az Isten megkönyörülni, nem tartotta vissza irgalmát az ő haragjában, sem kegyelmét nem távolította el tőlünk. Hanem megmutatta nekünk, hogy minden őt szolgálja és neki van alávetve, és mindent saját akarata súlyával irányít. Nos, mikor még a kezdeténél tartott ennek a félelmetes és pusztító betegségnek a kifejlődése, és csillapodására emberileg szólni semmi

remény nem volt, az ellenség pedig dűlva rohant le mindent a falak előtt, legyen az szent hely vagy egyéb, a mieink közül néhányan úgy ítélték meg, hogy nagyon is ésszerű lenne megelőzőképpen a Blachernaiban lévő isteni templom arany és ezüst díszzeit elhozni, nehogy ott is lerohanást merészljen végrehajtani az ellenség barbár pénzéhségtől hajtva.

27. Akik pedig azt a feladatot kapták, hogy ezt a szent díszítést szereljék le, harciasabb és vakmerőbb módszert alkalmaztak, mint szükséges lett volna. Ugyanis nemcsak az összes többi aranyat és ezüstöt szedték le úgy, hogy bárdokkal és fejszékkel valamint más hasonló szerszámokkal darabokra törték, hanem ehhez a szent ereklyetartóhoz is hozzá mertek nyúlni, és az addig mindenki számára láthatatlan misztériumot napfényre merték hozni. A látható, aranyból és ezüstből készült szent ereklyetartó belsejében egy fényt sugárzó kőből készült ládát találtak, ennek a belsejében pedig északi irányban megtalálták az isteni kincset, ami egy másik, kis ládikóban volt őrizve.

28. Tehát az arany és ezüst díszítést miután darabokra törték, azt a szent ládikót pedig meg gondolatlanul fel merték nyitni, illatos olajoknak nyomban oly erős illatát kezdték érezni, hogy az egész templom megtelt vele. Látják pedig a császári bíbor egy kicsinyke részét, amit az Istenszülő ruhájának vélték. Talán-talán a bíborból egy részt le is vágtak, természetesen – úgy gondolták – a szent ereklyéből lopva. Mikor pedig a főpap szent kezébe került ez a szent ereklye, a róla való gondoskodás feladatát tüstént a hívő császár vállára tette. Az uralkodó pedig odafutván, nagy félelemmel szinte kívülről körbefonta azt és így fejezte ki hódolatát, a főpapot pedig arra kérte, hogy ő maga tegye meg a szükséges lépéseket. Az pedig biztos pecsétet téve rá, azt a szent ládikót elhelyezte az Isten Nagy. Katolikus Temploma kellékeinek szent kincstárában kellő tisztelettel és illő félelemmel.

29. Amikor pedig végül a ránk szakadt jégverést szétoszlatta Isten emberszeretetének felkelő Napja, munkájához ismét társul vévén leghívőbb császárukat a tiszteletre méltó főpap, az egész szent helyet még nagyobb gondoskodással halmozta el, minden lehetséges díszítés terhére magára vállalta. Miután pedig meghatározott egy konkrét, pontosabban egy nevezetes szent napot (alapos vizsgálat után vélte jónak, hogy ezen napon kell elhelyezni a szent kincset eredeti helyén), egy fennkölt hirdetményben összehívja a főpapok gyűlését, a klérust és a népet, minden férfit és nőt, az összes tisztséget és rangot viselőt és az egyszerű polgárokat, ezt hirdetvén: "Gyertek, lássátok, papok és emberek, Krisztusnak, a mi Istenünknek nagy tetteit! Gyertek, csodáljátok az egészen eddig rejtőzködött kincset! Gyertek, imádjátok a szentséges ajándékot, amelyet az Istenanya a városnak az üdvösség zálogául adományozott!"

30. Amikor pedig a meghirdetett nevezetes nap beállóban volt, az ő szolgálatával zajlott le az egész éjszaka szünet nélkül tartó szent himnuszéneklés ebben a megszentelt épületben, de arról is gondoskodott, hogy ugyanez a legszentebb Laurentios mártír templomában is történjék meg. Ott ugyanis egy nappal az ünnep előtt, napnyugtakor a szent kincset kihelyezte, hogy mindenki imádhassa, természetesen lefedve, és az így emberi szem számára láthatatlan volt. Ily módon az összes, bármilyen korú vagy származású ember, aki csak ezt a nagyvárost lakja, érdemesült arra, hogy az egész éjszakán át tartó imáadásban részt vegyen.

31. Amikor pedig kivilágosodott és a Nap sugaraival a levegőget bevilágította, a mi Simeonunk a mi nemzedékünknek adott kegyes ajándékot karjába véve, zsoldárok és himnuszok éneklésével és az egész templomi gyülekezet kíséretében az Istenszülő Blachernaiban lévő legistenibb templomához érkezik. Az egész nép és a klérus, valamint a főpapok gyülekezete részint előtte, részint mögötte vonult úgy, hogy ne kelljen veszélyre számítani az odaözönlő tömeg tolongása miatt. De emberszerető módon az Istenanya ezt is ajándéku adta: sértetlenül őrzött meg mindenkit, aki a tömegben volt.

32. Amikor pedig sok veszélyen át, kezében vívén az isteni misztériumot, a főpap végül a szentséges templomnak, amelyben ma is ott van az isteni ereklyetartó, a belsejébe megérkezett (a tömeg ugyanis, amely ott tolongott és körbefogta, és a szent ereklyéből egy darabot szakítani akart, nem engedett könnyű áthaladást a főpapnak), tüstént egy egységes és sok torokból szóló kiáltás szállt hosszu

időn keresztül a magasba: "Uram, irgalmazz!" kiáltotta a tömeg. A könnyek hullása pedig, mint egy felhőszakadás, a szent hely padlóját eláztatta.

33. Akkor azután a főpap a kezében tartott letakart isteni kincset letette a szent oltárra. Magát pedig teljesen a szent padlóra vetvén (mélto is volt rá és el is tudta mondani Istennek, amit illik és amit az ész mondat), ihlet szállta meg és imádkozott, miközben könnyei hulltak. Míg az egész tömeg még mindig az "Uram, irgalmazz!"-t kiáltotta, felállván imájából és kezét az ég felé emelvén és ismét más könyörgést előadván és elmondván, miközben előntötte az izzadság, remegő kezeit rátette arra a szent misztériumra. Feltörvén a pecséteket, amelyeket ő maga tett rá eredetileg, megtalálja a császári bíbort, amely körbe volt véve illatos olajokkal és más fűszerekkel. Azt pedig kigöngyölvén megtalálta a tényleg valódi uralkodó, az Istenanya ruháját, amely az ő kegyelmét és erejét sugározta magából.

34. És lásd az Isten Igéjének isteni csodáját! Mert leginkább itt mutatkozott meg a misztérium hamisítatlan volta és az Istenszülő nyilvánvaló hatalma. Ugyanis a császári bíbor teljesen szétesett és elromlott, habár a selyemből készült ruhának nagyobb a tartóssága. De a könnyen tönkremenő gyapjúból font isteni ruha (a lánc- és vetülékfonal is ugyanaz a fajta gyapjú és ugyanolyan színű) egyáltalán semmiféle romlást nem szenvedett, hanem teljesen sértetlen, teljesen egyben van és romlatlan: annak a romlatlanságát és sértetlenségét jelezve, aki viselte, és ezt teljes joggal.

35. Mert illik, bizony úgy illik, hogy az, akinek lelke is, teste is, értelme is, jelleme is, szava is, életmódja is és maga a gondolata is tiszta és romlatlan, nem fogad be semmi szennyet és mentes minden hibától, saját ruhájának is átadja a romlatlanságot. Ha ugyanis Péter árnyéka, a Pál testének kisugárzását átvevő kendők és kötények minden betegséget és bajt kiűztek a betegekől, mennyivel inkább volt valószínű, hogy ezen kegyben részesült ez az isteni és szentséges ruha, amelyet – hisszük – nem csak hogy maga az Isten Igéjének anyja viselt magán, hanem amelyben magát az akkor még egészen kised Isten Igéjét keblére vette és szoptatta. Emiatt ez az isteni és igazán uralkodói ruha jogosan nem csak minden betegség elűzője, hanem méltán hordozza a sértetlenséget és romlatlanságot, egykori viselőjének romlatlanságát és sértetlenségét hirdetve.

36. Nos, a főpap mindezt értelmével felfogva és lelki szemeivel látva, és a gyönyörtől mintegy önkívületi állapotba kerülve nem rejtette el magában a kegyelem gazdagságát. Nem hagyta, hogy tanú nélkül maradjon a misztérium és egyedül ő vegye magához ennek az erejét, hanem az egész templomi gyülekezetnek megmutatta, egész testében remegve és könnyfolyamokat hullatva, remegő kezekkel végezve a misztérium felmutatását. Ezenközben a nép ismét örömmujongásokkal és érthetetlen kiáltásokkal keverten szünet nélkül zengte az "Uram, irgalmazz!"-t.

37. Amikor pedig ennek az isteni és félelmetes órának és látványnak a történései rend és előírás szerint kielégítően lezajlottak, a főpapok, a klérus és a nép szeme láttára a főpap ismét begöngyölte a császári bíborba az isteni ruhát, és ugyanabban a ládikóban, amelyikben eredetileg is volt, a korábbi fekvése szerint a szent ereklyetartó északi részére helyezte el.

38. Mindezek befejezése után szent istentisztelet következett és a szent iratok szokásos olvasása és a szent hálaadás isteni recitálása. Maga elé téve a főpap ismét az ereklyetartó legszentebb oltárára (amelyet ő maga újított meg és szentelt fel) a vértelen áldozat szentséges és életet adó misztériumait (amelyeknek elvégzője ő lett az isteni kinyilatkoztatás szerint), ezeknek részesévé vált és másokat részesített bennük; végül békét kérve a népek mindenkit elbocsátott. A távozó Isten nagyszerű tetteit és az ő hasonlíthatatlan dicsőségét dicsérték és hirdették. Úgy határozott a főpap, hogy ez a nevezetes ünnep kerüljen be az Istenanyának a többi, Blachernaiban megült évenkénti ünnepei és megemlékezési körébe.

39. Ez tehát, ő isteni misztériumok szem- és fültanúi, az én nektek szóló szegényes erejű beszédem. Veletek történt nagy jótéteményeknek a tárgyalása és elmondása van benne, de az egész szétfolyó és erőten és silány, világosan mutatván az írójának célját és sietségét. De ezáltal nem lesznek kisebbek az isteni misztériumok, sem a saját nagyszerűségüknél csekélyebbnek nem fogják őket tartani, hanem nagyok maradnak és nehezen leírhatók, mivel ilyen a természetük. Saját fenségességükből semmit

sem veszítenek, még ha egy közönséges cserépedénybe – az író mostani erőtlenségébe – vannak is rejtve. Bizonyára lesz majd valaki, aki beszédet bearanyozni jól tudván, és azt a bizonyos Becaleelt utánozván képes lesz majd tollal megépíteni egy méltó szent sátor, amely ilyen isteni misztériumokat tartalmaz és hord magában.

40. De ó, szentséges és romlatlan és érintetlen Úrnő, akit az Atya és Isten szentelt meg és választott ki, és tartott méltónak arra, hogy általad testesüljön meg a vele együtt öröktől való és egylényegű Ige; akit az Isten Igéje, aki az Atyával együtt öröktől fogva van, helyesen tett meg test szerinti anyjává; akiben a szent és életet adó Lélek vett szállást, őrizd meg városodnak elvehetetlen kegyelmedet; ne lássa emberi szem soha isteni egyház megszenteltelenítését, sem pedig ennek a neked szolgáló alázatos városnak a pusztulását. És minden barbárt, bármely népből is legyen, ha ellenséges szándékot forgat fejében, fordítsd el városunktól, nyilvánvalóvá téve, hogy a várost a te hatalmad védi falként. Ahány lélek és város már eddig a barbárok hatalmába került, hívd vissza és váltsd ki őket, hiszen mindenhez van erőd. Adományozz szilárd békét is városod lakóinak, elűzvé minden belviszályt. Éhínségtől és járványtól szabadítsd meg, Úrnőm, a várost, de tüztől, földrengéstől és minden más ártalmas csapástól is, neki ajándékozván örökösen tartó bőkezű segítségedet. Hívó császárainknak adj békés és hosszú uralkodást. Szent főpapunkat, aki egész életében a népet tanítja, tartsd meg. Nekünk pedig mindnyájunknak, akár közösen könyörgünk, akár egyenként saját magunkért mondunk imát, mint az élet forrása, mint az üdv kincsestára, adományozd jótéteményeidet éltünkben és holtunkban egyaránt.